Mocsáry Eszter

címzetes törvényszéki bíró, Debreceni Törvényszék

Gyermekkorú bűnelkövetők és áldozatok

Debreceni Jogi Műhely, 2017. évi (XIV. évfolyam) 1-2. szám (2017. június 30.)

DOI 10.24169/DJM/2017/1-2/5

„A gyermek élete olyan, mint egy papírlap, melyen minden arra járó nyomot hagy.”¹

(Kínai közmondás)

I. BEVEZETÉS

Napjainkban, mind hazánkban, mind nemzetközi szinten egyre több figyelmet kapnak a gyermekek, mint áldozatok és mint bűnelkövetők egyaránt, 2017-ben valamennyien az úgynevezett „Z” generáció tagjai.

A szociológiai definíció szerint a generáció: a szülők és utódaik születése közötti átlagos időintervallum, amely az azonos időszakban született személyek csoportját jelenti, akik összehasonlítható életkorban és életszakaszban vannak, és akiket sajátos időszak eseményei, trendjei és folyamatai határoznak meg.²

A szakirodalom öt generációra osztja a társadalmat. „Építők” generációjának nevezi az 1946. előtt születetteket, őket követték a „baby-boomerek” (1946-1964.), majd az „X” (1965-1979.), az „Y” (1980-1994.) és végül a „Z” generáció, azaz az 1995-től napjainkig születettek.³

A „Z” generáció tehát jelenleg a 22. év alatti korosztály, a büntetőjog szempontjából elkövetői oldalon a gyermekkorú, a fiatalkorú és a fiatal felnőtt korú elkövetőket, sértetti oldalon pedig speciálisan a 18. év alatti, illetve 14. év alatti áldozatokat jelentheti.

Ez a generáció a legkisebb létszámú a születések számának drasztikus csökkenése miatt (1995-ben Magyarország népessége 10.337 ezer, 2000-ben 10.222 ezer, 2005-ben 10.098 ezer, 2011-ben már 10 millió alatti, 9.985 ezer, 2016-ban 9.830 ezer), idősebb szülőkkel, de hosszabb várható élettartammal⁴. Ők a legoktatottabb generáció, akik az információs társadalom korának gyermekei, az úgynevezett digitális bennszülöttek, ugyanis szabadidejük nagy részében virtuális közösségekben élnek, életüket, kapcsolataikat ezen internetes közösségek determinálják. Egyre hosszabb ideig kötődnek a szülői házhoz, nem törekszenek családalapításra, szociális kapcsolataik gyengülnek, de értelmi képességeik jobbak, vagy legalábbis érettebbek, ám érzelmi képességeik nem fejlődnek ugyanezen a szinten. Mindezek miatt az őket érő óriási mennyiségű információt érzelmileg nem képesek feldolgozni, azokat „a helyükre tenni”, megfelelően értékelni, használni. Innen pedig egyenes út vezet – megfelelő eszközök hiányában – az érdekek erőszakos érvényesítéséhez.

A gyermekek testi, szellemi, erkölcsi fejlődésére nemcsak a világháló, a közösségi portálok és a különféle internetes és videojátékok, azaz a digitális világ van hatással, a legfontosabb egy gyermek fejlődésében továbbra is a család, amely értékeket képes közvetíteni számára. A család, amely akkor tudja ellátni ezt a feladatát, ha megfelelően működik és amely a statisztikák szerint nem feltétlenül egyenlő az úgynevezett két szülős struktúrával. Az optimális helyzetet azonban kétségkívül továbbra is az ép, nem változó családi háttér jelenti, anyagi gondoskodással, családon belüli követendő példával, valós családi kötődéssel. A családi kötődések hiánya, lazulása, illetve az agresszív légkör nyilvánvalóan nem tud valódi védelmet

¹ <https://idezet.wordpress.com/category/gyerekek> (letöltés ideje: 2017.01.09.)

² Szabad Klaudia: A Z generáció jövőképe, 105. (szerk. Torgyik Judit: Százarcú pedagógia Bp. 2015.)

³ A generáció-elméletéről lásd bővebben: William Strauss-Neil Howe: Generations (1999.) és Millenials Rising: The Next Great Generation (2000) c. könyveit.

⁴ KSH adatai www.ksh.hu (letöltés ideje: 2017.02.10.)

nyújtani a deviáns magatartásokkal szemben.

A család mellett fontos értékközvetítő szerepe van az iskolának is, különösen az általános iskolának, amelynek feladata az alapvető ismeret és tudásanyag, valamint a helyes viselkedési formák közvetítése, a helytelen viselkedési formák korrigálása. A tapasztalat szerint az iskola ezen szerepét sajnos egyre kevésbé képes ellátni.

Ezért a negyedik tényező, a baráti társaság kiválasztása is igen fontos szerephez juthat, ez ugyanis gyakran függ össze a családban és az iskolában vallott kudarcokkal, mivel a problémákkal küzdő gyerekek ugyanilyen gyerekek társaságát keresik, ami céltalan semmittevésekbe, csavargásba és végül bűnözésbe torkollik.

Egy Magyarországon, 12-17 éves diákok körében nemrég végzett felmérés eredménye igazolta a fentiek, a főbb rizikófaktorokat az alábbiakban határozva meg:

- kockázatkereső attitűd
- különélő szülők
- rossz kapcsolat az apával
- gyenge szülői kontroll és következmény nélküli tettek
- lerobbant lakókörnyezet (szegénység)
- idősebb, drogfogyasztó és/vagy deviáns barátok
- gyakori éjszakai kimaradások
- iskolakerülés.⁵

II. ELŐZMÉNYEK

A fenti bevezetés után arra a kérdésre keresem a választ, hogy vajon milyen tényezők, adatok, előzmények motiválták a jogalkotót a büntethetőségi korhatár megváltoztatásában, illetve, hogy az azóta eltelt több, mint három év igazolta-e a döntés helyességét?

A fentiek, és úgy gondolom, a tapasztalatok alapján sem lehet vitatkozni azzal a megállapítással, hogy a gyermekek (a „Z” generáció) „hamarabb serdülnek”, biológiai és értelmi fejlődésük felgyorsult, rendkívül sok információ éri őket, melynek nagy részét képesek is befogadni.

Előre szaladva, a 2012. évi C. törvény 16.§-ához fűzött indokolása szerint: „A törvény a büntethetőség alsó életkori határát fő szabály szerint az elkövető tizennegyedik életévében határozza meg. A tizenéves korhatár megállapításának az indoka az, hogy a gyermekek nagyobb része ebben a korban fejezi be általános iskolai tanulmányait és ér el olyan testi és szellemi fejlettségi szintet, amelyre tekintettel büntetőjogi felelősségre vonható. Napjainkban azonban a gyermekek biológiai fejlődése felgyorsult, a gyermekek korábban érnek, az információs forradalom következtében a kiskorúakat már tizennegyedik életévüket megelőző életszakaszukban elérik a társadalom olyan különféle hatásai, amelyekről a korábbi időkben még védve voltak. A tizenkettő-tizenéves év közötti gyerekek körében is egyre nagyobb mértékben elterjedt az erőszakos érdekérvényesítés, ezért szükséges a büntetőjog eszközeinek igénybevétele.”

De mit is ért ezen a jogalkotó?

A pszichológia tudománya számos kutatás alapján arra az álláspontra helyezkedett, hogy a gyermekkor végét részben a testi változások jelzik, azaz a testi fejlődés egy bizonyos szakaszának elérése, másrészt a kognitív fejlődés, azaz a gondolkodás megváltozása. A tizenkettő-tizenharmadik életévben a gyermekek külseje átalakul, arcvonásaik élesebbé válnak, testarányaik megváltoznak, megjelennek a másodlagos nemi

⁵ Bolyky Orsolya: A gyermek és a fiatalok bűnözés szociológiai, kriminológiai vonatkozásai a hazai kutatások tükrében 2015. (www.ijsz.hu- letöltés ideje:2017.02.10.)

jellegek, ennek következtében átformálódik a gyermekek életmódja is, amelynek alapvető és legszembevetőbb változása az, hogy felhagynak a játékkal és önállósodni akarnak. A gondolkodás, azon belül pedig az erkölcsi gondolkodás, amelynek a testi fejlődéshez hasonlóan is több szakasza van, szintén ugyanezen életkorban ér el egy bizonyos érettségi szintet, így egy tizenkét-tizenhárom éves gyermek általában ebben a korban már tisztában van cselekményeivel, képes felismerni azok hatását, a társadalmi követelményeket és az együttélés alapszabályait. Képes arra is, hogy megítélje, hogy cselekedete megfelel-e ezen normáknak és ha nem ezek szerint cselekszik, képes megindokolni, hogy miért fordult szembe azokkal.⁶

A fentiekben taglalt – alapvetően a szociológia és a pszichológia tudományán alapuló – érvek mellett jogtörténeti előzmények is támogatták a büntethetőségi korhatár részbeni megváltoztatását.

A tradicionális magyar jogban a XIV-XVII. századig a tizenkettedik életév betöltése jelentette a vétőképeség, azaz a „törvényes kor” határát, ezen életkor betöltését követően viszont a bírónak volt döntési jogosultsága a tekintetben, hogy az ítélet meghozatala során figyelembe veszi-e az elkövető életkorát. A XVII. századtól kezdődően a vétőképtelen kor határa a tizennegyedik életévre tolódott ki.⁷

Az 1843. évi, Deák Ferenc nevéhez fűződő törvényjavaslat (amelyből végül nem lett törvény), a büntethetőség alsó életkori határát szintén a tizenkettedik évre tette azzal, hogy a büntetőjogi felelősségre nem vonható gyermekeket saját szüleiknek, vagy felügyelőiknek kellett volna megfenyíteniük, amelyet az állami hivatalok felügyeltek volna.⁸

Az első magyar büntető törvény, a Csemegi Károly nevéhez fűzhető Csemegi Kódex (1878. évi V. törvénycikk) ugyanakkor a gyermekkorot beszámítást kizáró oknak tekintette, ezért nem lehetett felelősségre vonni azt, aki a bűncselekmény elkövetésekor a tizenkettedik életévét még nem töltötte be. Ennek indoka az volt, hogy a tizenkét éven aluli gyermeknek sem az értelmi, sem pedig az akarati képessége nem tekinthető önállóan, ezért cselekményéért erkölcsi vagy jogi felelősségre nem vonható. Nem volt büntethető továbbá a cselekmény elkövetésekor tizenkettedik életévét már betöltött, de a tizenhatodik életévét még el nem ért fiatal sem abban az esetben, ha nem rendelkezett a bűnössége felismeréséhez szükséges belátással. A bíróság feladata volt megvizsgálni, hogy a szükséges belátási képességgel rendelkezett-e az elkövető, vagy sem. Ha nem rendelkezett, nem lehetett megbüntetni, de húsz éves koráig javító intézetben volt elhelyezhető. Ha rendelkezett a szükséges belátási képességgel, ugyanazon büntetőjogi eszközökkel volt büntethető, mint a felnőtt korú, bár a büntetés mértéke alacsonyabb volt.

A Csemegi Kódex után az első Büntetőnovella, az 1908. évi XXXVI. törvénycikk hozott változást a fiatakorúakra vonatkozó rendelkezések tekintetében, megtorlás helyett a megelőzést előtérbe helyezve, az igazságszolgáltatás mellé pedig a gyermekvédelmet állítva. A tizenkét éven aluli gyermekek továbbra sem voltak felelősségre vonhatók, azonban a bíróság döntése szerint, ha a gyermek családja vagy környezete erkölcsileg megbízható volt, az úgynevezett házi fegyelem gyakorlására jogosult személynek vagy iskolai hatóságnak volt átadható, házi fenytetés céljából. Ez dorgálás vagy iskolai elzárás lehetett. Ha erre nem volt megfelelő a gyermek környezete, a gyámhatóságnak volt intézkedési jogosultsága állami gyermekmenhelyre történő ideiglenes felvételre. A novella bevezette a fiatakorú definícióját, a tizenkettőtől tizennyolc éveseket tekintve fiatakorúaknak, akikre külön büntetőjogi szabályok vonatkoztak.

A Bt. (1950. évi II. törvény) 1950-ben nem hozott változást az életkori határok tekintetében, a tizenkét éven aluli gyermek továbbra sem volt büntethető, a fiatakorúakra (tizenkettőtől tizennégy évig) külön szabályok vonatkoztak, 1954-től kezdődően azonban a tizenkettő és tizennégy év közötti elkövetőkkel szemben csak nevelő intézkedések voltak alkalmazhatók, ilyenek voltak a bírói megrovás, a próbára bocsátás, a javító-nevelés és a gyógypedagógiai nevelés.

Az 1961. évi V. törvény, a szocialista Btk. hozott változást a büntethetőség alsó korhatárának tizennegyedik életévre történő felemelésével. A törvény fiatakorúnak a tizennégytől tizennyolc éves

⁶ Szabolcs Éva: Gyermekkorjogi elméleti megfontolások, ELTE, Bp. (www.pukanszky.hu/eloadasok/PFE_DI_A_gyermekkor_eszmetortenete/2003_Ketevszazad_gyermekei)

⁷ Béli Gábor: Magyar jogtörténet. A tradicionális jog. Bp.-Pécs Dialóg-Campus Kiadó 2002., 156-157. és 2052.

⁸ Fayer László: A magyar büntetőjog kézikönyve I. kötet Franklin Társulat Bp., 1895. 284.

korosztályt tekintette, külön rendelkezésekkel. A változtatás indoka a nemzetközi szabályozás és az oktatási rendszerhez fűződő korhatár volt. Az általános iskolai tanulmányok befejezése ugyanis a tizennegyedik életévhez volt köthető, ehhez kötötte továbbá a törvény a gyermekek társas együttéléséhez szükséges ismereteinek megszerzését, illetve kikerülését a családi körből a társadalmi életbe.

Az 1978. évi IV. törvény, amely 2013. június 30. napjáig volt hatályban, követte a korábbi szabályozást, gyakorlatilag ugyanazon indokok alapján.

A jogtörténeti előzmények tehát azt mutatják, hogy törvényi szinten 1843-1961-ig a tizenkettedik életév jelentette a büntethetőségi korhatárt.

A szociológiai és pszichológiai érvek, valamint a jogtörténeti előzmények mellett mennyire motiválhatta a jogalkotót a statisztika, azaz a tizennégy éven aluliak által elkövetett bűncselekmények száma és ezen bűncselekmények minősége?

A számok a következőket mutatják:

Az elmúlt években a gyermekkorú bűnelkövetők száma – az egységes nyomozó hatósági és ügyészségi statisztika adatai szerint – folyamatosan csökkent, az évi 3000-4000 átlag után 2008-tól stabil tendenciájú csökkenést mutatott, ebben az évben 3433, 2009-ben 2573, 2010-ben 2607, 2011-ben 2714, 2012-ben 2604 volt a tizennégy évesnél fiatalabb elkövetői szám, a 2012. évi C. törvény hatályba lépésének évéig.⁹

Az egységes nyomozó hatósági és ügyészségi bűnügyi statisztika (ENYÜBS) a legkönnyebben elérhető adatbázis, amely tartalmazza az eljárás alá vont és gyanúsított személyek számát is, amely azonban a jogerősen elítéltek számánál nyilvánvalóan nagyobb számot mutat.

A gyermekkorú bűnelkövetők nemek szerinti megoszlása viszonylag állandó, kb. 20-80% az arány a fiúk javára. A bűncselekmények legnagyobb része lopás, illetve rablás, ezek száma azonban az utóbbi években mindkét bűncselekményt illetően csökkent, nőtt azonban a szándékos testi sértések és a garázdaságok aránya, ugyanakkor a szándékos emberölések száma évente átlagosan továbbra is egy.¹⁰

Fentiek alapján megállapítható tehát, hogy a köztudatban élő képpel ellentétben a gyermekkorúak által elkövetett bűncselekmények száma fokozatosan csökken, azonban a gyerekek, azaz a tizennégy év alattiak közül éppen a tizenkét és tizenhárom évesek követik el arányaiban a legtöbb bűncselekményt, összesen a bűncselekmények kétharmadát. Bár az emberölések száma nem mutatott emelkedő tendenciát a törvény módosításáig, azonban a szándékos testi sértések és garázdaságok aránya folyamatos növekedést mutatott, az évek során 13%-ról 21,39%-ra növekedett (2012-ig), a testi sértések körében azonban a nyolc napon belüli sérülést okozók száma emelkedett, nem pedig az életveszélyt vagy a halált okozó testi sértések száma.

A statisztikai adatok alapján elmondható tehát, hogy a tizennégy év alatti elkövetők körében a személy elleni erőszakos bűncselekmények száma emelkedett és ez a növekedés valóságosan és zömében is a tizenkét és tizenhárom éves korosztályt érintette, ezen számoltódás pedig az erőszakos érdekérvényesítést támasztja alá, de nem a súlyosabban minősülő, durvább bűncselekmények irányába való elmozdulást jelenti.

A statisztikai adatok ezek szerint csak kis részben szolgáltathattak alapot a jogalkotó számára a büntethetőségi korhatár leszállítására.

A teljesség kedvéért megjegyzendő, hogy a legaktívabb bűnelkövetői kör korábban és jelenleg is a fiataloké, pontosabban a tizennégy és huszonnégy év közötti korosztályé, akik sokkal több bűncselekményt követnek el, mint a náluk fiatalabbak, illetve mint a felnőttek, a népességben elfoglalt arányaikhoz képest is. A gyermekkorúak körében pedig nem hagyható figyelmen kívül a születések számának, ezáltal a gyermekkorúak arányának az össznépességhez képest folyamatosan csökkenő tendenciája.¹¹

⁹ Bűnügyi Statisztikai Rendszer (<https://bsr.bm.hu> letöltés ideje:2017.02.10.)

¹⁰ ENYÜBS (www.mklu.hu letöltés ideje:2017.02.10.)

¹¹ Bolyky Orsolya-Sárkány Eszter: Fiatalok elkövetők a hazai kriminológiai kutatások tükrében, Gólyapadból laboratóriumot, ELTE Eötvös kiadó 2015., 381-383.

A KSH adatai szerint ugyanis a 0-14 évesek aránya 2003-2011-ig folyamatos csökkenést mutatott az össznépességhez képest (15,9-ről 14,6%-ra), azóta viszont stagnál (14,4-14,5%-on). A jelenleg 12-14 év közöttiek 2003. és 2005. között születtek. Tisztább kép nyilvánvalóan stagnáló születésszám és népességen belüli arány alapján lenne nyerhető, a tendencia fennmaradása esetén először 2024. és 2026. között (amikor a 2012. és 2014. között születettek ebbe a korcsoportba kerülnek).¹²

A számok taglalása után feltétlenül szükséges kisebb kitérőt tenni a média, illetve a média által keltett pánik – miszerint a gyermekbűnözés növekvő tendenciát mutat – valóságalapjának vizsgálatára.

Az utóbbi években valóban számos esetben kerültek a híradások középpontjába gyermekek által elkövetett bűncselekmények. Ilyen volt pl. a 2000. május 04-én a tizennegyedik életévét betöltött M. Viktória és a tizenkét éves D. Máté esete, akik Budapesten egy elhagyatott erdős területre csaltak egy tizenéves kislányt megleckéztetés céljából. Az elhagyatott helyszínen megkötözték és brutális kegyetlenséggel bántalmazták, majd megfojtották a kislányt, testi és lelki gyötrelmeket okozva áldozatuknak. Végül az elkövetők egyike a kezén lévő gipszkötésre ráírta, hogy „Game over”, majd ágak és levelek alá rejtették, előtte a holttestet lemeztelenítették. Tíz nappal később visszamentek a helyszínre azért, hogy eltávolítsák a fogazatát és a karjáról a gipszet, mert „A filmekben azt látták, hogy ezek alapján azonosítható az áldozat.”. A fiatakorú elkövetőt a Fővárosi Ítéltábla jogerősen 9 év börtönbüntetésre ítélte, míg a gyermekkorú elkövető, életkora miatt büntetlenül távozott. Hasonló közfelháborodást okoztak az elmúlt években az iskolai erőszak fogalomkörébe tartozó esetek, amelynek elkövetői tizennégy év alatti gyermekek voltak, és amely esetek tipikusan az információs forradalommal összefüggésben az interneten keresztül láttak napvilágot.¹³

A gyermekek által elkövetett jogellenes cselekményeknek azonban sokkal nagyobb társadalmi visszhangja van. Az Országos Kriminológiai Intézet 2009-ben végzett kutatása szerint a büntetendő cselekményt elkövető gyermekeknek négyszer nagyobb az esélye arra, hogy bekerüljenek a híradásokba, mint bármely más gyermeknek, amely vitathatatlanul torzítja a gyermekkorú kriminalitás valós gyakoriságáról kialakult képet.¹⁴

Tovább torzítja a valóságot az, hogy a tizennégy év alattiak által elkövetett cselekmények túlnyomó hányada vagyon elleni bűncselekmény, ezek azonban „nem érdeklik a médiát”, így az ezen korosztály által elkövetett bűncselekmények közül kizárólag a személy elleni erőszakos cselekmények kerülnek közvetítésre.

Ezen hamis kép leképezéseként említhető meg példának okáért az a 2011. áprilisában egy magánszemély kezdeményezésére indult aláírásgyűjtés, miszerint legyen-e népszavazás a büntethetőségi korhatár csökkentése kérdésében. A népszavazásra feltenni kívánt kérdés, miszerint „Egyetért-e ön azzal, hogy a büntetőeljárásokban a büntethetőség alsó korhatára 12 év legyen?” nem állta ki a próbát, ugyanis az Alkotmánybíróság a 60/2011. (VII.07.) AB határozatával az aláírásgyűjtő ív mintapéldányát hitelesítő OVB döntést megsemmisítette. Az Alkotmánybíróság határozatának indokolása szerint, a kérdés nem felel meg az egyértelműség követelményének, mert a választópolgárok nem tudják megítélni, hogy milyen jogalkotást támogatnak és eredményes népszavazás esetén a törvényhozó sem tudná meghatározni a jogalkotási kötelezettségek tartalmát.¹⁵

III. AZ ÚJ SZABÁLYOZÁS

Az 1990-es évektől kezdődő és a fiatakorúakra vonatkozó büntetőjogi szabályozás reformját sürgető nyomás hatására, hosszas előkészítés után végül 2001-ben alakult az új törvényt előkészítő bizottság, majd a tanulmányok elkészülte után 2006-ban került kidolgozásra a fiatakorúak büntető igazságszolgáltatási törvényének koncepciója.¹⁶ Ez a koncepció a büntethetőség alsó határára vonatkozóan továbbra is a

¹² KSH adatai www.ksh.hu (letöltés ideje: 2017.02.10.)

¹³ www.jogiforum.hu/hirek/8105 (letöltés ideje: 2017.01.08.)

¹⁴ Gyurkó Virág: A bűn és a gyermekek ábrázolása a médiában. Kriminológiai tanulmányok 2009/46. 250-276.

¹⁵ Pallagi Anikó: Büntethető gyermekkorúak Pro Futuro 2014/1. szám 97.

¹⁶ Nagy Ferenc: A fiatakorúak büntetőjogi reformjának szükségességéről egy nemzetközi tudományos konferencia tapasztalatai alapján. Magyar Jog 1994/5.

tizennegyedik életét javasolta, míg a másik megoldás szerint a korhatár a tizenkettedik életévre való leszállítása az élet, testi épség és egészség elleni bűncselekmények vonatkozásában indokolt, azonban kizárólag a javítóintézeti nevelés szankciója mellett. A tervezet szerint a tizennyolcadik életét betöltött, de huszonegyedik életét be nem töltött elkövetőkkel, az úgynevezett fiatal felnőttekkel szemben szintén csak a fiatalkorúak büntető igazságszolgáltatási törvénye lenne alkalmazható. A tervezet előírta a belátási képesség vizsgálatát is, amelynek hiánya büntethetőséget kizáró ok.¹⁷

Fenti előzmények után 2012. június 25. napján fogadta el az Országgyűlés a 2012. évi C. törvényt az új Büntető Törvénykönyvről.

A törvény 16. §-a szerint „Nem büntethető, aki a büntetendő cselekmény elkövetésekor a tizennegyedik életét nem töltötte be, kivéve az emberölés (160. § (1)-(2) bekezdés), az erős felindulásban elkövetett emberölés (161. §), a testi sértés (164. § (8) bekezdés), a rablás (365. § (1)-(4) bekezdés) és a kifosztás (366. § (2)-(3) bekezdés) elkövetőjét, ha a bűncselekmény elkövetésekor a tizenkettedik életét betöltötte és az elkövetéskor rendelkezett a bűncselekmény következményeinek felismeréséhez szükséges belátással.”

A törvény tehát megtartotta főszabályként a korábbi Btk. szerinti tizennegyedik életévben meghatározott büntethetőségi korhatárát, azonban öt kiemelten súlyos bűncselekmény esetén leszállította tizenkét évre. A jogalkotó, az időközben megváltozott és az Európai Uniót érintő társadalmi változások hatására szükségesnek találta már 2016-ban kiegészíteni ezen kört egy további bűncselekménnyel, a terrorcselekménnyel (314.§ (1)-(4) bekezdés).¹⁸ A büntethetőség ezekben az esetekben a belátási képesség vizsgálatához kötött. Ezen hat bűncselekmény esetében – emberölés, erős felindulásban elkövetett emberölés, életveszélyt vagy halált okozó testi sértés, terrorcselekmény, rablás alap- és minősített esetei, kifosztás súlyosabban minősülő esetei –, a tizenkettedik életét betöltött, de a tizennegyedik életét meg nem haladott elkövető akkor vonható felelősségre, ha az elkövetéskor rendelkezett a bűncselekmény következményeinek felismeréséhez szükséges belátással.

A Btk. 15. § a) pontja szerint az elkövető büntethetőségét, illetve a cselekmény büntetendőségét kizárja vagy korlátozza a gyerekkor: aki még nem töltötte be a tizennegyedik életét, a törvényi vélelem szerint nem rendelkezik a büntetőjog által megkívánt beszámítási képességgel, amely vélelem azonban az imént felsorolt hat bűncselekmény esetében megdönthetővé vált.

Bár az új törvény a belátási képesség fogalmát nem határozza meg, egyértelmű, hogy az semmiképpen nem egyenlő a kóros elmeállapot fogalma szempontjából irányadó beszámítási képességgel, a belátási képesség eldöntése ezért alapvetően bírói és nem elmeszakértői feladat. Más kérdés az, hogy elmeorvos-szakértő bevonása ezen ügyekben mégsem nélkülözhető. Mindenesetre szakértő igénybevételére a törvény a bíróságot nem kötelezi, annak lehetősége azonban adott. Valójában tehát az eldöntendő kérdés az, hogy az ép elmeműködésű elkövető erkölcsileg, értelmileg kellően fejlett-e, beszámítási képességének meglétén túl megfelelő belátási képességgel rendelkezik-e.

Megjegyzendő, hogy bár az új Btk. 105. § (1) bekezdése úgy fogalmaz, miszerint „Fiatalkorú az, aki a bűncselekmény elkövetésekor tizenkettedik életét betöltötte, de a tizennyolcadikat nem.”, a fiatalkorú fogalma változatlan maradt, miszerint fiatalkorú a tizennégy és tizennyolc év közötti bűnelkövető, kizárólag arról van szó, hogy hat bűncselekmény esetében a jogalkotó megdönthetővé tette azon törvényi vélelmet, miszerint, aki még nem töltötte be a tizennegyedik életét, az nem büntethető. A törvény hatályba lépését követően tehát az a beszámítható elkövető, aki a tizenkettedik életét betöltötte és a fentebb felsorolt bűncselekmények valamelyikét elköveti, nem gyermekkorú többé, hanem fiatalkorúként felelőssége megállapítható, amennyiben a szükséges belátási képességgel rendelkezik.

A bíróság feladata annak eldöntése, hogy az egyébként épelméjű, de a polgári jog szerint cselekvőképtelen elkövető, szellemi és erkölcsi fejlettségére tekintettel rendelkezik-e a szükséges belátással, vagyis a cselekmény elkövetésének időpontjában értelmileg és erkölcsileg kellően fejlett volt-e ahhoz, hogy felismerje cselekményének jogellenességét és ezen felismerés tudatában cselekedjék. Mivel a belátási

¹⁷ Csemáné Váradi Erika-Lévay Miklós: A fiatalkorúak büntetőjogának kodifikációs kérdéseiről. Büntetőjogi kodifikáció 2002/1. 12-27.

¹⁸ 2016.éviLXIX. törvény A terrorizmus elleni fellépéssel összefüggő egyes törvények módosításáról (hatályos 2016.06.17.)

képességnek a fentebb már kifejtett értelmi, erkölcsi fejlettség felel meg, eldöntése ezért alapvetően bírói és nem elmeorvos-szakértői feladat, hiszen ezen esetekben a szakértő kötelező igénybevételét az eljárási törvény sem írja elő, szakértő igénybevételére azonban a lehetőség adott.

Mivel viszont a beszámítási képesség kizártsága esetén a belátási képesség tekintetében a további vizsgálat egyébként is szükségtelen, hiszen egy újabb büntethetőségi akadály, azaz a kóros elmeállapot miatt a terhelt ilyenkor egyébként sem büntethető, a belátási képesség csak a beszámítási képesség fennállása esetén vizsgálendő. Mindezek miatt egyesített szakértői vélemény beszerzése szükséges.¹⁹

E tárgyban, mivel a büntetőeljárás menetében elsősorban az ügyész feladata a belátási képesség elkövetéskori meglétének bizonyítása, Legfőbb Ügyész-helyettesi körlevél kiadására került sor /5/2013. (VII.31.)/, amely az ezzel kapcsolatos ügyészi eljárás ajánlott protokollját tartalmazza. Ezen ajánlás egybecseng Az igazságügyi szakértői működésről szóló 21/2014. (III.13.) KIM rendelettel módosított 31/2008. (XII.31.) IRM rendelettel, amely a fiatalok terhelt beszámítási és belátási képességének vizsgálata során kötelezően írja elő az elmeorvos és pszichológus szakértők, valamint a szakkonzultáns személyének jelenlétét, illetve a részvizsgálatok sorrendiségét. A több szakértő közreműködését a belátási képesség, mint szakkérdés összetett mivolta teszi szükségessé, miután a belátási képesség vizsgálata különböző szakterületeket ölel fel, az elmeorvos-szakértő ezért pszichológus szakértő és szakkonzultáns közreműködésével a különböző szakágak szerinti és egymást feltételező szakértői vizsgálatok eredményét komplex véleményben terjeszti elő.

Célszerű már ügyészi szakban beszerezni a belátási képesség vonatkozásában további adalékul szolgáló egyéb bizonyítási eszközöket: környezetanulmányt, orvosi dokumentumokat, a tanár, nevelő és szülő nyilatkozatát, esetleges előző elítélés adatait, gyámhatósági dokumentumokat, előfordulhat ugyanis, hogy nyomozati szakban a nyomozási bíró, amikor a terhelt előzetes letartóztatásáról dönt, még nincsen az egyesített szakértői vélemény birtokában /21/2013. (X.31.) Legfőbb Ügyészi utasítás /.

Anyagi jogi anomália – a fentebb már jelzettek szerint –, hogy az új Btk. 16. §-ában foglalt rendelkezés nincs szinkronban a 105. §-ának (1) bekezdésével. A 16. § szerint ugyanis az alsó büntethetőségi korhatár főszabály szerint a tizennegyedik életév betöltése, kivéve az ott megjelölt bűncselekmények esetében, ekkor ugyanis a tizenkettedik életév betöltése a korhatár, míg a fiatalokúakra vonatkozó rendelkezéseket tartalmazó XI. fejezet 105. § (1) bekezdése értelmében a fiatalokúakra vonatkozó meghatározás változatlan (fiatalokú az, aki a bűncselekmény elkövetésekor tizenkettedik életévét betöltötte, de a tizennyolcadikat nem). Változatlan maradt azonban azon szabály, miszerint fiatalokúakkal szemben először a XI. fejezet speciális szabályai alkalmazandók (lex specialis derogat legi generali), a Btk. egyéb, felnőtt korúakra vonatkozó rendelkezései pedig akkor irányadóak, ha speciális rendelkezés nincsen.

A Btk. 105. § (1) bekezdése nyelvtani értelmezés szerint pedig általános jelleggel volna irányadó valamennyi bűncselekmény tekintetében, amely pedig egyértelműen ellentétes a 16. § tartalmával, amely a fentebb már említett hat bűncselekmény esetében rendeli büntetni a tizenkettő és tizennégy év közöttieket. Ezért korrigálásra szorul a Btk. 105. § (1) bekezdése, (fiatalokú az, aki a bűncselekmény elkövetésekor a tizennegyedik életévét betöltötte, de a tizennyolcadikat nem. Fiatalokú az is, aki a törvény 16. §-ában meghatározott bűncselekmények elkövetésekor a tizenkettedik életévét betöltötte, de a tizennyolcadikat nem.).²⁰ Szükséges utalni arra is, hogy ez esetben a tizenkettő és tizennégy év közötti elkövetők helyes megnevezése nem gyermekkorú, hanem fiatalokú.²¹

Ezzel összefüggésben további, korrekcióra szoruló rendelkezés a hamis vád tilalmára történő kioktatás. A tizennegyedik életévét be nem töltött terhelt ugyanis, amennyiben kihallgatása során nem él a vallomás megtagadásának jogával, továbbra is kötelezően figyelmeztetendő a hamis vád tilalmára, ugyanakkor hamis vád büntette miatt a tizennegyedik életévét be nem töltött fiatalokú gyermekkor okából nem vonható büntetőjogi felelősségre (Be.117.§ (4) bekezdés).

¹⁹ Magyar Büntetőjog Kommentár a gyakorlat számára 15-16.§-hoz fűzött indokolás, 93-96/2. (HVG Orac 2017., szerk. Dr. Kónya István)

²⁰ Nagy Ferenc: A fiatalokúak büntetőjoga Belovics E.-Geller B.-F. Tóth M.: Büntetőjog I. (HVG Orac Bp.,2012., 538-539).

²¹ Tóth Mihály: Az új Btk bölcsőjénél. Magyar Jog 2013/9. szám 525-534.

Átgondolandó eljárásjogi kérdés még, hogy a tizennegyedik életévét be nem töltött személyt, közöttük nyilvánvalóan a tizenkettő és tizennégy év közötti fiatalkorú vádlottat sem lehet szembesíteni, ha a szembesítés a kiskorúban félelmet kelt (Be. 124. § (3) bekezdése).

Fentieken túlmenően kötelező szabály nyomozati szakban a tizennegyedik életévét be nem töltött személy kihallgatásáról felvett jegyzőkönyv ismertetésénél – valamint a szemle, bizonyítási kísérlet, felismerésre bemutatás, lefoglalás, házkutatás és motozás végrehajtása során - a hatósági tanú alkalmazása (Be. 183. § (1), (2) bekezdése), de kötelezően alkalmazandó a Be. 62/A. § (1) bekezdése is, miszerint ezen terhelteknek is korukra, érettségükre is figyelemmel érthető módon kell megfogalmazni a kihallgatásuk megkezdésekor a szükséges és a vallomás tételének megtagadásával összefüggő törvényi figyelmeztetéseket (Be. 117. § (2) és (4) bekezdés). A tizennegyedik életévét be nem töltött fiatalkorú előzetes letartóztatását minden esetben javítóintézetben kell végrehajtani (Be. 454. § (5) bekezdés a) pont), időtartama pedig maximum egy év lehet (Be. 455. § b) pont).

A szankciók közül tizenkettő és tizennégy év közötti fiatalkorú terhelt esetén csak intézkedés alkalmazható (Btk.106.§ (2) bekezdés), megrovás (Btk.64.§), próbára bocsátás (Btk.65-66.§,116.§), tizenhatodik életév betöltése után jóvátételi munka (Btk.67-68.§,117.§), illetve végső esetben javítóintézeti nevelés (Btk.120-122.§) elrendelése. Ezen túlmenően elkobzás (Btk.72-73.§), vagyoneklobzás (Btk.74-76.§), elektronikus adat végleges hozzáférhetetlenné tétele (Btk.77.§) az általános szabályok szerint rendelhető el.

Abban az esetben, ha a fiatalkorú által elkövetett bűnhalmazatban lévő bűncselekmények elkövetési ideje részben a tizennegyedik életév betöltése előtti, részben pedig az azutáni időszakra esik, az általános szabályok alkalmazandók, ez esetben enyhítő körülményként lehet figyelembe venni, ha a cselekmények egy részét a tizennegyedik életév betöltése előtt valósította meg, de az adott bűncselekményi körbe tartozó cselekmény vonatkozásában a belátási képesség elkövetéskori megléte változatlanul feltétel.

IV. ÁLDOZATOK

„Sok gyerek kegyetlensége a felnőttek rajtuk gyakorolt kegyetlenségéből ered. Egy embert nem üthetnek anélkül, hogy ő ne akarna akkor más valakit megütni.”²²

(Alexander Sutherland Neill)

Visszatérve a szociológia és a kriminológia tudományához, mindenképpen szükséges vizsgálni az elkövetők mellett az áldozatokat is. A gyermekkori kriminalitást ugyanis az elkövetői és áldozati kör közötti jelentős átfedés jellemzi. A büntetendő cselekményt elkövető gyermekek jelentős része ugyanis maga is problémákkal küzd a családjában, az iskolájában, sok esetben érik kudarcok a kihívások megoldásában és megértésében. Ennek hátterében sok esetben rideg, elutasító szülői magatartás, lelki vagy testi erőszak, abúzus áll. Nem sztereotip megjegyzés tehát az, különösen nem gyermekkoriak esetében, hogy gyakran éppen az áldozatok válnak elkövetőkké.

Azonnal adódik a kérdés: az elkövető valójában kinek a bűnéért felel? A sajátjáért, vagy pedig a családja, gyakran közeli hozzátartozója, a közösség vagy azon hatóságok helyett állja ki a büntetését, akik egyáltalán nem, nem megfelelően vagy nem időben reagáltak. Az iskolai erőszak esetében pedig áldozat és elkövető végképp nehezen választható el, ezen bűncselekményi körben ugyanis gyakran elkövető és áldozat is tizenégy év alatti, míg az adott korosztályt érintő problémák azonosak.²³

A gyermekkori áldozatokról az új Btk.-t illetően elmondható, hogy a nemzetközi tendenciákkal összhangban a törvény igyekszik a gyermekkori áldozatokat fokozott büntetőjogi védelemben részesíteni, egyes bűncselekmények önálló bűncselekményként történő megfogalmazásával, mint a XIX. fejezetben a nemi élet szabadsága és a nemi erkölcs elleni bűncselekmények között a gyermekprostitúció kihasználása (Btk. 203. § (1)-(4) bekezdés), a gyermekpornográfia (Btk. 204. § (1)-(6) bekezdés), illetőleg a XX.

²² www.citatum.hu (letöltés ideje:2017.01.11.)

²³ Domokos Andrea: Iskolai és campus erőszak az Amerikai Egyesült Államokban a XXI. században 105-106. (Tanulmányok Gönczöl Katalin tiszteletére ELTE Eötvös Kiadó Bp., 2014.)

fejezetben kifejezetten a gyermekek érdekét sértő és a család elleni bűncselekmények elnevezéssel speciális bűncselekményeket határozva meg, mint például a gyermekmunka (Btk. 209. §), illetve a kapcsolati erőszak (Btk. 212/A. § (1)-(2) bekezdés).

A törvény a sértett életkora szerint is differenciál, fokozott védelemben részesítve a tizennégy és tizennyolc év alatti sértetteket. Itt elsősorban a nemi élet szabadsága és a nemi erkölcs elleni bűncselekmények (XIX. fejezet) emelendők ki, pl. a szexuális kényszerítés (Btk. 196. § (2)-(3) bekezdés) vagy a szexuális erőszak (Btk. 197. § (2)-(4) bekezdés), amikor súlyosabb minősítést von maga után, ha a sértett a bűncselekmény elkövetése idején a tizenkettedik, tizennegyedik, illetve tizennyolcadik életévét nem haladta meg. Szexuális visszaélés esetén (Btk. 198. § (1)-(4) bekezdés) a súlyosabb minősítés a tizennegyedik életév alattiakat védelmezi. Ezen bűncselekményi körön túlmenően súlyosabb minősítést eredményez az életkor az emberi szabadság elleni bűncselekmények (XVIII. fejezet), pl. az emberrablás (Btk. 190. § (2)-(3) bekezdés), vagy az emberkereskedelem (Btk. 192. § (3)-(6) bekezdés) esetében, amikor azt tizennégy év alatti személy sérelmére követik el. Az emberölés (Btk. 160. § (2) bekezdés i) pont) ugyancsak súlyosabban minősül ezen életkort be nem töltött személy sérelmére való elkövetéskor, de emberölés miatt vonható felelősségre az is, aki tizennegyedik életévét be nem töltött személyt öngyilkosságra bír rá (és azt el is követik).

A jogalkotó tehát úgynevezett előre hozott védelmet biztosít, néhol minősített esetek, néhol önálló tényállások útján a tizennyolc, tizennégy, illetve tizenkét év alatti sértettek számára.

Statisztikai tény, miszerint a gyermekkorú sértettek száma a rendszerváltás óta közel a duplájára nőtt. Bár a gyermekbántalmazások kapcsán több ország is az ún. zéró tolerancia elvét vallja és tiltja a testi fenyegetés minden formáját, a magyar szabályozás csak a gyermekek védelméről és a gyámügyi igazgatásról szóló 1997. évi XXXI. törvényben nevesítette először külön a gyermekbántalmazás tilalmát („A gyerekeknek joga van emberi méltósága tiszteletben tartásához, a bántalmazással – fizikai, szexuális, vagy lelki erőszakkal –, az elhanyagolással és az információs ártalommal szembeni védelemhez.” Ezen mondat csak jóval később egészült ki azzal, hogy „A gyermek nem vethető alá kegyetlen, embertelen, megalázó testi fenyegetésnek, büntetésnek vagy bánásmódnak.”).

A számok alapján túlnyomó részben felnőttkorú bántalmazókkal szemben a tizennégy év alattiak nyilvánvalóan jelentős fizikai és szellemi hátrányban vannak, ám éppen az elszennvedett bántalmazás közvetett hatása az, amikor később a gyermek követ el korábbi bántalmazója ellen valamilyen bűncselekményt. A sértetté válás okai között említhetjük még az óvatosság hiányát, a függő viszonyt, a konfliktust elkövető és sértett között, a provokáló magatartást, a vagyonvédelmi intézkedések elmulasztását, a tájékoztatatlanságot, de ugyanúgy ide sorolhatjuk a családi környezet közömbösségét, a tömeges összejövetelekor történő elkövetést, illetve az odafigyelés hiányát is.

Gyermekkorú sértettek sérelmére – sajnos a 2012. évi C. törvény hatályba lépése előtt és után is – egyre több bűncselekményt követnek el, leginkább vagyon elleni bűncselekményeket az adatok szerint, de kiemelkedően magas a nemi erkölcs elleni bűncselekmények száma is. Az összes ismertté vált nemi erkölcs elleni bűncselekmény 1/3-ának áldozata tizennégy éven aluli személy.²⁴

Magyarország kormánya 2012-ben meghirdette a Gyermekbarát Igazságszolgáltatás évét, melynek kapcsán a gyermekközpontú igazságszolgáltatás bírósági koncepciójának kialakítására munkacsoportot állítottak fel. A munkacsoport többek között olyan rendszer létrehozásának szükségességét fogalmazta meg, amely az elérhető legmagasabb szinten biztosítja a gyermekek jogainak tiszteletben tartását és hatékony érvényesítését, hogy a részvételükkel folyó vagy őket érintő ügyekben elsődleges szempont legyen mindenek felett álló érdekeik figyelembevétele.²⁵

A bűncselekmények áldozatainak, ezen belül a gyermekkorúak jogainak minél hatékonyabb érvényesülését a közelmúltban hatályba lépett számos új jogszabály biztosítja azért, hogy ezenszemélyek megfelelő tájékoztatásban, támogatásban, illetve védelemben részesüljenek a büntetőeljárás során. Ezek közül kiemelendő a 2015. évi CLI. törvény, amely a büntetőeljárásról szóló törvényt egészítette ki az úgynevezett különleges bánásmódot igénylő sértett fogalmával (Be. 62/C. §), aki a törvényi védelem folytán minden

²⁴ ENYÜBS (www.mklu.hu letöltés ideje: 2017.02.10.)

²⁵ Gyurkó Szilvia: Gyermekbarát igazságszolgáltatás (www.okri.hu letöltés ideje: 2017.02.10.)

tizennyolcadik életévét be nem töltött sértett, illetőleg az, akit a bíróság az ügyész, illetve a nyomozó hatóság a sértett személyisége és életviszonyait jellemző tények és körülmények alapján, valamint a bűncselekmény jellegére és az elkövetés körülményeire tekintettel ilyen személynek nyilvánít, és aki a büntetőeljárásban sajátos szükségletekkel rendelkezik.

A különleges bánásmódot igénylő sértett és képviselője indítványozhatja kihallgatása idejére a vádlott tárgyalóteremből történő eltávolítását, védelme érdekében zárt tárgyalás rendelhető el, de kihallgatása zárt célú távközlő hálózat útján is történhet. Már a nyomozási bíró hivatalból is elrendelheti kihallgatásának kép- és hangfelvevővel, illetve egyéb berendezéssel történő rögzítését. Emellett személyes adatait az iratban kötelező jelleggel elkülönítve, zártan kell kezelni. A nyomozó hatóság, illetve az ügyész a nemi élet szabadsága és a nemi erkölcs elleni bűncselekmény, vagy a hozzátartozó sérelmére elkövetett személy elleni erőszakos bűncselekmény miatt indult eljárásban tanúkénti kihallgatását – kérelmére – csak vele azonos nemű személy végezheti.

További, ám anyagi jogi változást tartalmaz a Büntető Törvénykönyvről szóló 2012. évi C. törvénynek a gyermekek fokozottabb védelme érdekében szükséges módosításáról szóló 2014. évi LXV. törvény, a Btk. 26.§-a körében el nem évülő bűncselekménynek minősítve a kiskorú sértett sérelmére elkövetett nemi élet szabadsága és nemi erkölcs elleni bűncselekményeket. Ide tartozik a 2015. évi XCII. törvény (az Európa Tanácsnak a gyermekek szexuális kizsákmányolás és szexuális zaklatás elleni védelméről szóló egyezmény kihirdetéséről, valamint ezzel összefüggésben egyes törvények módosításáról), amely a Btk. 52.§ (3) bekezdését módosította, a kiskorú veszélyeztetése bűncselekmény elkövetője esetében lehetőséget biztosítva a bíróság számára foglalkozásának gyakorlásától vagy bármely olyan tevékenységtől való eltiltására, amelynek keretében tizennyolc év alatti személy nevelését, felügyeletét, gondozását végzi vagy ilyen személlyel hatalmi vagy befolyási viszonyalatt áll.

V. KONKLÚZIÓ

A folyamat elindult – a gyermekkorú bűnelkövetők egyre szigorodó büntetőpolitikával, a gyermekkorú sértettek pedig egyre szélesedő jogosítványokkal találják szembe magukat. A sértetti jogosítványok, lehetőségek kiterjesztésének, védelmük legmagasabb szintű biztosításának szükségessége nyilvánvaló.

De vajon beváltotta-e a hozzá fűzött reményeket a büntethetőségi korhatár leszállítása?

A törvény hatályba lépése óta a statisztikai adatok a következőképpen alakultak.

A KSH adatai szerint a gyermekkorú bűnelkövetők száma – a fentebb már jelzett csökkenő tendenciát folytatva – 2013-ban 2196, 2014-ben 1488, 2015-ben 1375-re csökkent, majd 2016-ban kissé növekedett, 1495-re.²⁶

Áttekintve ugyanakkor a népesség ezen korcsoportját érintő változásokat megállapítható, hogy az 1999. és 2001., a 2000. és 2002., a 2001. és 2003., illetve a 2002. és 2004. között születettek (azaz a 2013. és 2016. között tizenkét, tizenhárom és tizennégy évesek) száma, 1999-től 2004-ig folyamatosan csökkenő tendenciát mutatott, átlagosan évi 30.000 fővel, amely – véleményem szerint – arányban áll a bűnelkövetők számának mérséklődésével is. (Az összlakosságot érintően egyébként a fiatalok és a felnőttkorú bűnelkövetők száma is kevesebb, amely részben szintén a népesség csökkenésének tudható be.)

Megválaszolásra váró kérdés és külön kutatás tárgya lehetne ugyanakkor, hogy a tizenkét- tizennégy éves korosztály mekkora hányadához és milyen módon jutott el, egyáltalán eljutott-e „a büntethetőségi korhatár leszállításának híre”, azaz vajon hány gyermeket tartott vissza, motivált a bűncselekmények elkövetésétől való tartózkodásra.

Az semmilyen vita tárgyát nem képezheti viszont, hogy gyermekkorú elkövetőből „egy is sok”, az pedig statisztikai tény, hogy az erőszakos érdekérvényesítés egyre nagyobb teret nyer az érintett korosztály körében.

A bűnmegelőzés közügy. Magyarország 2013. óta rendelkezik Nemzeti Bűnmegelőzési Stratégiával /1744/2013. (X.17.) Kormányhatározat/, amelynek előzményét a Társadalmi Bűnmegelőzés Nemzeti

²⁶ KSH adatai www.ksh.hu (letöltés ideje:2017.02.10.)

Stratégiajáról szóló 115/2003. (X.28.) Országgyűlési határozat tartalmazta. Ezen stratégia 2013. és 2023. közötti időszakra határoz meg jogalkotási, szervezetfejlesztési, képzési, szemlélet- és tudatformálási feladatokat és vázol lehetőségeket az állampolgári fellépés elősegítésére a jelenlegi magyar és nemzetközi helyzet, valamint a prognosztizálható jövőbeli trendek figyelembevételével. A Stratégia kiemelt beavatkozási területei – a településbiztonság fokozása mellett – a gyermek és fiatalkori bűnmegelőzés, az áldozattá válás és a bűnismétlés megelőzése. A bűnmegelőzés szereplői az állami szervezetek (elsősorban a rendőrség), az önkormányzati, civil és egyházi szervezetek (alapvetően az iskolák és gyermekvédelmi intézmények), a gazdaság szereplői, a családok és maguk az állampolgárok is.

A gyermek- és ifjúságvédelem területén a legfontosabb szerep a nevelési és oktatási színtereknek jut, azaz a családnak, az iskolának és a szabadidő eltöltés színtereinek. A Stratégia öt területen (megelőző vagyonvédelem, hasznos szabadidő eltöltés, konfliktus és erőszak megelőzés és kezelés, alkohol és drogrevenüció, média és internet veszélyei) kíván „beavatkozni”, a célt iskolai prevenciós programok szervezésével, a pedagógusok és gyermekvédelmi felelősök bűnmegelőzési képzésével és továbbképzésével, a szülők és tanárok együttműködésének erősítésével, a jó gyakorlatok népszerűsítésével, a testnevelők továbbképzésével, a gyermektáborokba szervezett bűnmegelőzési programokkal, az idősök bevonásával, iskolai konfliktus megelőző és kezelő programok kidolgozásával, felzárkóztatási programok szervezésével, iskolai mediátorok képzésével, a család védelmi funkciójának növelésével, a szórakozóhelyek fokozott ellenőrzésével, biztonságra nevelő programokkal, az élménypedagógia módszerének népszerűsítésével, trénerképzéssel, a biztonságos internet használat és média kultúra oktatásával kívánja elérni.²⁷

A hatályba lépés óta nyert tapasztalatok alapján, a hatékonyság növelése érdekében a Kormány 2016-ban felülvizsgálta a Stratégiát és 2016-17. évre újabb intézkedések megvalósítását tűzte ki célul /1166/2016.(IV.6.) Kormányhatározat/, többek között a gyermek- és ifjúságvédelem területén is.

A fentiek tükrében a megoldás – véleményem szerint – elsősorban a nem büntetőjogi eszközökhöz kapcsolódó prevencióban rejlik. És bár kétség kívül nagy teher nehezedik a nevelési-oktatási intézményekre is, mi állampolgárok, szülők a legtöbbet egy valódi tartalommal és érzelemmel működő családi háttér, agressziómentes környezet és kommunikáció biztosításával, szülői modellképzéssel és gyermekeink érzelmi intelligenciájának fejlesztésével tehetünk. Ez ugyanis csak rajtunk múlik, és nem kérhetjük számon senkin sem.

Child Offenders and Victims – Summary

In this article an evergreen topic will be discussed again and certainly not for the last time ...

After the presentation on the children of the information society, – the "Z" generation currently living its childhood –, their specific problems and their living space, and after discussing the psychological and sociological background, legal history, and last but not least, the statistics, – I am looking for answers in my study such as what factors, data, precedents motivated the legislature to modify the punishable age for crime, furthermore, whether the more than three years since the entry into force of Law C of 2012 have confirmed the decision to be correct. I will also make mention of victims because of the considerable overlap between the perpetrator and the victim circles characterizing juvenile crime, showing the process which broadens the victims' rights besides the ever stricter penal policy.

Have hopes regarding the new regulations proven right? What else can the legislature do, and what can we do for our own children?

²⁷ Gedeon Valéria: Rendetlen színterek és rendetlenkedő fiatalok – Szubjektív gondolatok a nemzeti bűnmegelőzési stratégia kapcsán 163-164. (Tanulmányok Gönczöl Katalin tiszteletére ELTE Eötvös Kiadó Bp. 2014.)